

Protocol: zorg rondom geboorte

Goede zorg rondom de geboorte van biggen is belangrijk voor een goede bigoverleving. In opdracht van het Ministerie LNV, de Stuurgroep bigvitaliteit en de Partners bigvitaliteit is onderzoek gedaan naar de succesfactoren voor een goede bigoverleving. Op basis van een uitgebreide enquête is een **checklist bigvitaliteit** opgesteld. Het protocol zorg rondom geboorte hoort bij deze checklist en geeft tips en adviezen over arbeid en zorg rondom de geboorte van biggen.

Het protocol zorg rondom geboorte besteedt aandacht aan de basisrandvoorwaarden op het gebied van huisvesting en klimaat, gezondheid en hygiëne. Daarnaast gaat het in op een gestructureerd overlegbeleid. Een big kan bij de geboorte, of vlak erna, al besmet zijn door de zeug als die drager is van één of meerdere ziektekiemen. Deze besmetting kan plaatsvinden tijdens het geboorteproses zelf (in het geboortekanaal), via de navel en/of door neus-neuscontact met een besmette big of drager-zeug. Een goede zorg rondom geboorte is daarom erg belangrijk.

Uitgangspunt bij een goede bigoverleving is dat alle biggen bij een zeug grootgebracht worden. Goede zorg rondom de geboorte van de biggen is daarbij de belangrijkste succesfactor.

A. Hygiëneprotocol kraamstal algemeen

Zorg ervoor dat de kans op besmetting op de verschillende niveaus zo klein mogelijk is.

1. Productiegroep

- Houd dieren van verschillende leeftijden (verschillende diergroepen) strikt gescheiden.
- Verzorging van de diverse diercategorieën vindt plaats van jong naar oud.
- Pas 'all in – all out' toe op afdelingsniveau.
- Zorg voor goede reiniging en ontsmetting (zie [protocol reinigen en ontsmetten](#)).

2. Afdeling

- Werk met vaste materialen per afdeling (dit verbetert ook de arbeidsefficiëntie):
  - Kadaveremmer (met binnenzak).
  - Mestschep.
- Werk hygiënisch: was je handen na iedere afdeling (zorg voor zeepdispensers en wasbakken op gang). Handhygiëne is erg belangrijk bij het voorkomen van verspreiding van infecties!

3. Hok

- Kom zo min mogelijk in de hokken.

B. Basismanagement kraamstal

Naast de hygiëne moet ook het basismanagement op orde zijn. Het klimaat moet goed zijn, evenals de melkvoorziening door de zeug. Dit moet u per toom beoordelen. De weerstand van een big wordt mede bepaald door de biest- en melkopname in de eerste dagen.

De volgende aspecten zijn hierbij van belang:

1. Warmte

- Zorg voor een warme opvang direct na geboorte, bijv. lampen achter de zeug, warm biggenest (32°C).
- Zorg dat biggen niet te veel afkoelen waardoor ze verkleumen.

2. Melkgift

- Zorg voor een goede melkgift van de zeug. Stimuleer de zeugen te eten en te drinken indien u denkt dat de melkgift suboptimaal is.
- De wateropbrengst van de nippel in het kraamhok moet minimaal twee liter per minuut zijn (ook als alle dieren tegelijk drinken).

3. Biggen aanleggen

- Leg indien nodig biggen aan de uier aan.

4. Split-Suckling

- Pas *Split-Suckling* toe bij grote tomen:
  - Zet biggen met een goede buikvulling apart, zodat de andere biggen ook voldoende gelegenheid hebben om biest op te nemen. Zorg er voor dat er evenveel biggen bij de zeug blijven als er spenen beschikbaar zijn, dus sluit niet te veel biggen op.
  - Zet de biggen maximaal 2 uur apart.
  - De biggen die apart gezet worden moeten voldoende warm liggen en contact kunnen houden met de zeug. Open rekjes verdienen de voorkeur.

5. Fitte zeug

- Wees alert op baarmoeder- of uierontsteking bij de zeug. Signalen hiervoor zijn:
  - Slechte voeropname van de zeug.
  - Een temperatuurverhoging bij de zeug (> 39,5°C).
  - Zeugen die op hun buik liggen.
- In geval van slechte melkgift door de zeug:
  - Verstrek de biggen handmatig extra melk.
  - Zorg dat de zeug snel weer op de melk komt, door het uitvoeren van een adequate behandeling conform het bedrijfsbehandelplan.

C. Hygiëneprotocol rondom geboorte van de biggen

Goede hygiëne rondom geboorte vermindert de kans op besmetting van de biggen.

- Haal rondom het geboorteprocés de mest achter de zeug weg.
- Gebruik rond geboorte kalk met ontsmettende werking in het biggennest.
- Werk hygiënisch als u geboortehulp moet verlenen. Was de handen, gebruik handschoenen en voldoende glijmiddel en reinig de kling van de zeug om te voorkomen dat er mest in het geboortekanaal komt.

D. Overlegbeleid

Beoordeel of overleggen noodzakelijk is.

1. Kijk per zeug hoeveel biggen deze redelijkerwijs kan grootbrengen

Criteria voor beoordeling aantal biggen per zeug:

- Aantal functionele spenen / melkklierpakketten.
- Fitheid (voeropname) van de zeug.
- Aantal grootgebrachte biggen in de vorige worp.
- Is overleggen toch nodig, leg dan over tussen zo min mogelijk tomen. Het is beter een halve toom volledig over te leggen naar een andere toom in plaats van deze te verdelen waardoor het aantal herkomsten per toom en het optreden van infecties (bijv. diarree) toeneemt.

2. Tijdstip overleggen

- Leg biggen tussen 12 en 24 uur na de geboorte over. Zo kan de big eerst biest opnemen bij de eigen moeder.

3. Borging goede biestvoorziening

- Ontsmet de navel met daarvoor aangewezen producten.
- Voer de eerste 24 uur verder geen biggenbehandelingen uit zoals ijzer spuiten, castreren, couperen van de staartjes e.d.
- Castreren (indien noodzakelijk) en ijzerinjectie vanaf drie dagen na geboorte uitvoeren.

4. Gebruik van pleegzeug

- Bij elke werpgroep enkele kraamhokken leeg laten bij inzet van de zeugen.
- Op dag 4 een zeug die 3-4 weken geleden heeft gebigd verplaatsen naar de afdeling waar de biggen enkele dagen oud zijn.
  - Mindere/dunne biggen hierbij leggen.
- Belangrijke aspecten voor de keuze voor een pleegzeug:
  - Een zeug met een goed uierpakket.
  - Een zeug met een goede eetlust.
  - Verplaats de zeug en niet de biggen.

E. Hygiëneprotocol biggenbehandelingen

Voer de eerste 24 uur geen biggenbehandelingen uit zoals ijzer spuiten, castreren, couperen van de staartjes e.d. Voer de noodzakelijke standaardbehandelingen zo veel mogelijk tegelijkertijd uit. Eén stressmoment is beter dan meerdere achter elkaar.

1. Hygiëne

- Gebruik schone materialen/bakken per afdeling.
- Reinig per afdeling de kratten (of wisselen) en spuit de kar schoon.
- Draag handschoenen.
- Gebruik één naaldje per toom of injecteer naadloos.
- Stel de standaardbehandelingen bij tomen met diarree uit.
- Behandel biggen van een pleegzeug als laatste in een afdeling.

2. Tandjes slijpen

Als de biggen de zeugenuier of elkaar beschadigen, kan tandjes slijpen overwogen worden.

- Probeer dit bij voorkeur te voorkomen door de achterliggende oorzaak aan te pakken.
- Zorg voor een schone en goed werkende slijptol.
- Slijp de tandjes glad en rond, zodat geen scherpe randjes overblijven.
- Slijp niet te ver, zodat geen open wond in de tand ontstaat.
- Slijp voor dag zeven na geboorte. Zo jong mogelijk verdient de voorkeur.

3. Staartjes couperen

- Zorg voor een voldoende heet, schoon en scherp coupeerijzer.
- Coupeer recht, niet te snel en van onder naar boven.
- Coupeer voor dag vier na geboorte.

4. Werkwijze castratie (verdoofd, conform IKB module)

- Zorg voor schone en scherpe materialen.
- Zorg voor schone handen, overall en laarzen.
- Ontsmet het mesje na iedere big.
- Maak twee kleine verticale sneden in beide zijden van de balzak. De zaadstreng moet doorgesneden worden. Deze mag u er niet uittrekken!

5. Werkwijze ijzer toedienen

- Werk met schone spuiten en schone en scherpe naalden.
- Gebruik bij voorkeur per toom een andere (wegwerp)naald.
- Controleer of de correcte dosis wordt toegediend.

Het protocol 'zorg rondom geboorte' is opgesteld door Wageningen Livestock Research, De Varkenspraktijk, VGTZ, AdVee Dierenartsen, Varkensartsen, De Oosthof Dierenartsen, SUVITA Varkensartsen, Lintjeshof Dierenartsen, Dierenartsencombinatie ZuidOost en de KNMvD vakgroep gezondheidszorg varken in opdracht van en gefinancierd door het Ministerie LNV, de Stuurgroep Bigvitaliteit en de Partners Bigvitaliteit.

Het protocol is te downloaden onder 'Producten en diensten' op www.vicsterksel.nl en onder dossier 'Bigvitaliteit' op www.varkensnet.nl.